

El president del Govern Balear, Jaime Matas, i el de la Generalitat de Catalunya, Pasqual Maragall. Matas opinà que l'important de l'Estatut no és la definició de la nació "sinó els doblers".

següents setmanes les posicions de socialistes i conservadors semblaren acostar-se. Tot indicava que el PP acceptava qualsevol formulació sempre que el fons fos el reivindicat. El president ho explicà clarament: "El que m'importa (de la reforma) és el què." És a dir, els diners. Com el primer dia.

Com que la ponència parlamentària no avançava, Matas assumí a l'abril la proposta socialista de fer trobades extraparlamentàries per intentar avançar cap a un acord. La vicepresidenta, Rosa Estaràs, es reuní amb tots els grups. Si més no, serví per desbloquejar el procés. A final de mes, PP, PSOE i UM votaren a favor que la ponència tanqués la feina i enviés al plenari del Parlament perquè prengués en consideració el projecte. Així passà a principi de maig. Però no existia acord entre PP i PSOE sobre el finançament. El president convocà els grups parlamentaris per mirar d'assolir el pacte definitiu. Era el dijous 25 de maig. Minuts abans de rebre les representants del PSOE, Francina Armengol i Joana Barceló, anuncià una nova reivindicació: el mateix privilegi fiscal que té les Canàries, és a dir, proposava d'encabir dins l'Estatut el Règim Especial Balear –vigent des del 1998 sense que mai s'hagi activat– que, convenientment ampliat, blindés una fiscalitat pròpia. La premsa en va dir la "clàusula Matas". L'endemà, el Govern precisava que si bé aspirava a tenir el mateix

que té Canàries, només volia allò que té aquella comunitat que no sigui per raó de ser "ultraperifèria" (o sigui: per la llunyania del continent i no pel fet insular), que és l'únic concepte legal pel qual la Unió Europea permet els privilegis canaris. La vicepresidenta Estaràs digué que "no s'entendria que algú no volgués tenir" aquests privilegis tan beneficiosos per als ciutadans balears. El que no explicà el Govern és quins avantatges són els que no s'encabeixen en la denominació legal d'"ultraperifèria".

La setmana passada, Matas digué en el plenari setmanal del Parlament que tot allò de tenir el mateix, o no ben bé, que té Canàries ja no era tan important i que, en qualsevol cas, no seria "obstacle" per arribar a un acord "global" per poder elaborar una reforma de l'Estatut que el PSOE accepti a Balears i a Madrid. A tal efecte, reconegué que mantenia contactes secrets –tot i que coneguts per tothom– amb el secretari general socialista, Francesc Antich, per mirar de tancar un acord definitiu sobre finançament.

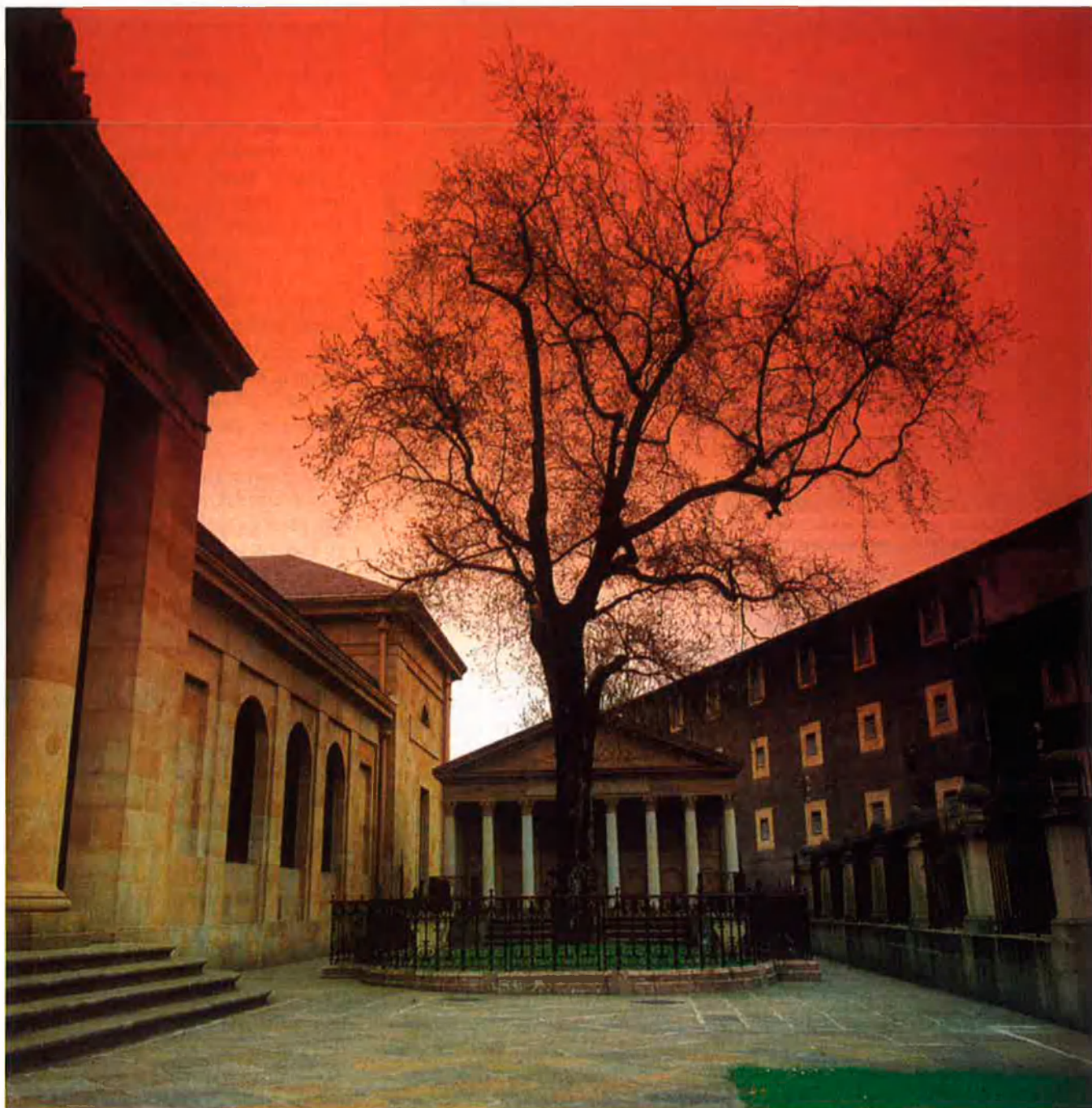
En el moment de tancar aquesta edició, dijous 8 a la tarda, les reunions entre Matas i Antich no han fructificat. Aquest proper dimarts dia 13 és convocat el plenari del Parlament que ha de votar definitivament la reforma. Veurem com va.

Miquel Payeras

Encara lluny de l'Estatut de Gernika

Diuen que l'estat de les autonomies sorgit de la transició va estar marcat pel famós "cafè per a tots". Però l'afirmació no és del tot certa. No totes les comunitats sortien del mateix punt ni totes van aconseguir el mateix. El País Basc i Navarra van ser-ne l'excepció, l'estat els va servir un cafè més fort que el de les quinze autonomies restants. I ara, malgrat tot, les diferències persisteixen. El nou Estatut català encara és inferior al basc del 1979.

Són diverses les causes que expliquen el tracte desigual que al 1979 van rebre els basconavarresos d'una banda, i els catalans de l'altra. Un fet que sobta si tenim present que un dels arguments més repetits des de l'estat és que tots els ciutadans espanyols són iguals en drets i deures. Però la mateixa llei espanyola recull i

Arbre de Gernika, símbol de l'autogovern basc. Aquesta localitat de Guipúscoa és la que dona nom a l'Estatut basc, que es va aprovar el 1979 i que, en els camps més crucials, és encara superior al nou text estatutari que Catalunya sotmetrà a referèndum el proper 18 de juny.

reconeix la desigualtat. L'Estatut de Gernika del 1979 continua tenint potencialitats que representarien avenços espectaculars si es traslladessin a l'autogovern català. En aquest sentit, es pot afirmar que la reforma de l'Estatut de Catalunya no ha aconseguit reduir les distàncies respecte a Euskadi.

Territorialitat, a anys llum. Des del punt de vista territorial continua sent im-

possible, i també impensable, la integració de les comunitats catalana, valenciana i mallorquina en una sola entitat política regida des d'un govern únic. El cas basc sí que preveu aquesta opció. Vegem l'article 2 de l'Estatut de Gernika:

“Àlaba, Guipúscoa i Biscaia, com també Navarra, tenen dret a formar part de la Comunitat Autònoma del País Basc.

“El territori de la Comunitat Autònoma del País Basc quedarà integrat pels

Territoris Històrics que coincideixen amb les províncies, en els seus actuals límits, d'Àlaba, Guipúscoa i Biscaia, així com la de Navarra, en el supòsit que aquesta última decideixi la seva incorporació d'acord amb el procediment establert en la Disposició Transitòria Quarta de la Constitució.”

Aquest procediment estableix que Navarra es pot incorporar a Euskadi en cas que els navarresos, a través d'un refe-

Agents de l'Ertzaintza, la policia basca. L'àmbit de la seguretat és un dels pocs aspectes en què l'autogovern català, tot i que amb retard, s'ha homologat al del País Basc.

rèndum, ho aprovin democràticament. Fins ara mai no s'ha fet ús d'aquest mecanisme, i la dreta espanyolista a Navarra, UPN, i també els sectors més jacobins del partit socialista intenten eliminar de la carta magna la disposició transitòria quarta, que obre la porta a la unió basconavarresa.

A Catalunya, la qüestió territorial dels Països Catalans no va ser tinguda en compte. Encara és més, a Madrid es va intentar escapar Lleida del Principat per integrar-la a l'Aragó. Disbarat que, afortunadament, no es va consumir.

Una altra disposició de la carta magna espanyola, l'addicional primera, estableix que "la Constitució empara i respecta els Drets Històrics dels territoris forals".

El PNB sempre ha basat les seves reivindicacions nacionals en els drets històrics del poble basc, que són anteriors a la Constitució espanyola. En virtut d'aquests drets abolits el 1841 a Navarra i el 1876 al País Basc, les dues comunitats gaudeixen en l'actualitat d'un règim econòmic i fiscal singular. Els Països Catalans no van reivindicar el 1979 els seus drets històrics, que els tenien i que van ser abolits per Felip V arran de la derrota del 1714.

Així, els partits catalans es tancaven una via que en el cas basconavarès s'ha demostrat vital per fer-se amb un autogovern potent.

Com explicava l'agost de l'any passat un dels pares de la Constitució i cate-dràtic de dret constitucional, Miguel Herrero de Minón, "l'addicional primera és aplicable a Catalunya, encara que el catalanisme modern hagi invocat tard els drets històrics".

El mateix Jordi Pujol, per exemple, assegurava en una intervenció parlamentària l'11 de febrer del 1987: "El nacionalisme basc té un substrat foralista que el nostre va abandonar fa temps. Seria més exacte dir que no l'ha tingut mai. A grans trets, és com si nosaltres haguéssim reivindicat la situació anterior al 1714, una situació possible sols en una concepció de l'estat diferent de la que nosaltres mateixos hem acceptat. Es pot dir –i cal excloure tot sentit pejoratiu– que els plantejaments bascos eren més anacrònics i aparentment menys moderns que els nostres."

Catalunya ha pagat molt car el fet de no reivindicar-se com a comunitat foral i, per tant, amb drets històrics. El tren per sumar-se a aquest carro, al costat dels bascos, ja va passar el 1979. Ara ja no hi ha marxa enrere. Això hauria permès gaudir d'un concert econòmic com el basconavarès. Fins i tot, aquests drets històrics els va respectar el règim franquista en els casos d'Àlaba i Navarra, territoris fidels en el cop d'estat del 1936. En canvi, la dictadura va castigar Biscaia i Guipúscoa, que considerava "provincias traïdorass", i els va retirar el

sistema de concert, que no van recuperar fins a la instauració de la democràcia. Des del punt de vista fiscal i econòmic, els territoris bascos són sobirans. Tenen una relació bilateral amb l'estat. Les diputacions d'Àlaba, Guipúscoa, Biscaia i Navarra disposen d'agències tributàries pròpies, que recapten els diners dels seus habitants. Una quantitat del que recapten aquests organismes va a parar a les arques dels governs basc i navarrès. Alhora, Vitòria i Pamplona lliuren una quota, el famós *cupo* a Madrid, pels serveis que l'estat espanyol presta al País Basc i a Navarra (exèrcit, corona, forces de seguretat, etc.).

Un dels dirigents de Convergència Democràtica als anys setanta, l'economista Ramon Trias Fargas, es va quedar sol alertant del risc d'asfíxia econòmica que patiria Catalunya si no aconseguia el concert econòmic. El temps, sens dubte, li ha donat la raó.

En l'àmbit de la seguretat també hi ha hagut un tracte desigual, però, a diferència de les fins ara apuntades, aquestes sí que tenen solució i ja s'estan homologant. Ens referim al desplegament de les respectives policies autonòmiques. La primera promoció de l'Ertzaintza va sortir de l'acadèmia d'Arkaute el 1980. Cinc anys més tard ja tenia les competències del trànsit, la Guàrdia Civil es retirava de les carreteres basques, i entre 1993 i 1994 el desplegament era absolut. En l'actualitat, la policia basca disposa de set mil agents. El desplegament dels Mossos d'Esquadra, en canvi, ha costat més anys. De ben segur que el factor ETA no ha estat aliè al desplegament més ràpid de l'Ertzaintza.

Diferents trajectòries històriques i diferents estratègies polítiques dels nacionalismes basc i català han provocat a la fi un tracte desigual de l'estat espanyol envers Euskadi-Navarra i Catalunya.

El sostre competencial continua fixat en els estatuts basc i navarrès, però l'autogovern català no arriba ni tan sols a vorejar aquests límits.

La gran paradoxa és que, vint-i-set anys més tard, l'Estatut de Gernika continua superant en molt el nou Estatut que els catalans votaran en referèndum per al segle XXI.

Daniel Gómez Amat
Bilbao